

ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÜNİVERSİTELERDE SUNULAN SOSYAL VE AKADEMİK OLANAKLARI DEĞERLENDİRME DURUMLARI: ODTÜ ÖRNEĞİ*

Tuba GÖKMENOĞLU**

Ercan KIRAZ***

Öz

Araştırma öğretmen adaylarının üniversitelerin sunmuş olduğu sosyal ve akademik etkinlikleri ne ölçüde değerlendirdiklerini ele almaktadır. Bu kapsamda, çalışmanın katılımcılarını ülkenin önde gelen üniversitelerinden biri olan Orta Doğu Teknik Üniversitesinin Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören 212 öğrenci oluşturmuştur. Öğretmen adaylarının sosyal ve akademik etkinliklere karşı görüşleri, etkinliklere katılım dereceleri ve etkinliklere katılımlarını etkileyen faktörler betimsel analiz yöntemleriyle incelenmiştir. Araştırmada, öğretmen adaylarının, nitelikli ve etkinlik yönünden zengin bir üniversitede olmalarına; ayrıca kişisel ve mesleki gelişimleri için çok önemli olduğunu düşüncelerine rağmen etkinliklere katılımlarının düşük düzeyde olduğu görülmüştür. Öğrenciler, etkinliklere katılımlarını olumsuz yönde etkileyen etmenler arasında, zaman sıkıntısı, ders yükünün fazlalığı ve Eğitim Fakültesi'nin yerleşkedeki konumunu belirtmişlerdir.

Anahtar Sözcükler: Sosyal ve akademik etkinlikler, öğretmen eğitimi, yetkin öğretmen özellikleri

Abstract

The purpose of this study is to explore the degree of prospective teachers' participation in social and academic facilities offered by Middle East Technical University. The number of prospective students participated in the study was 212. Through the descriptive analysis of the data collected, their beliefs towards professional development and participation in activities and the degree of their participation and obstacles affecting prospective students' intention to participate activities are analyzed. The results indicate that in spite of believing in participating in social and academic activities with regard to personal, social, and pedagogical development, the degree of prospective students' participation in activities were somehow fewer than expected, and the factors influencing the degree of students' participation in activities negatively were found as workload, time limitation, and faculty's physical location.

Keywords: Social and academic activities/facilities, teacher education, effective teacher characteristics.

---

* Bu çalışmanın İngilizce versiyonu 10. *International Conference on Further Education in the Balkan Countries Kongresinde* 23 Ekim 2008 tarihinde sunulmuştur. Bu makale "Toward Their Professional Development: Do the Prospective Teachers Benefit from Academic and Social Facilities? A METU Case" başlıklı bildirinin genişletilmiş halidir.

Yazışma adresi: ** Araş. Gör., ODTÜ Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, 06531, Ankara, ftuba@metu.edu.tr

*** Doç. Dr., ODTÜ Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, 06531, Ankara, ekiraz@metu.edu.tr

Günümüzde hızla gelişen bilim ve teknoloji, değişen toplumsal algılar, küreselleşen dünya öğretmenlik mesleğinin tanımının yeniden yapılmasını beraberinde getirmiştir. Tanımlar ülkeden ülkeye ufak farklılıklar göstermesine rağmen genelde benzer ya da ortak özellikler taşımaktadırlar. Ülkeler arasında mesleki eğitimde benzerlikler vardır; ancak ülkelerin öğretmen yetiştirme politikaları, öğretmen seçimi, istihdam şekli, özlük hakları gibi birçok konuda farklı uygulamalar görmek de mümkündür. Öğretmen yetiştirmede tek bir doğru yöntemden bahsetmek yanlış olur. Ülkelerin ve toplumların ihtiyaçlarını dikkate alarak hazırlanan öğretim programları doğrultusunda bu programları işekoşan öğretilerin de nasıl yetiştirilmeleri gerektiği ortaya çıkar. Ornstein'ın (1976) vurguladığı gibi en iyi ve en kötü öğretmenin özelliklerini tek bir formülle belirleyemiyor olsak da başarılı bir öğretmenin entelektüel yeteneklerinin, önemli yetkinliklerinin ve öğretmenlik için gerekli bilgi donanımının çerçevesini çizebiliriz. Bu çerçevede, Ausubel ve Robinson (1969) iyi bir öğretmenin niteliklerini; yüksek zihinsel kapasiteye, güçlü alan bilgisine, akademik anlamda iyi bir donanıma, yeterli gelişim ve öğretim bilgisine, olumlu kişisel özelliklere sahip olma şeklinde belirtmişlerdir (Güçlü, 1996). Bununla birlikte iyi öğretmen özellikleri sıralandığında akademik başarı tek önemli ölçüt değildir; akademik başarının yanı sıra olgunluk, gelişmiş değerler yapısı gibi çeşitli sosyal ve psikolojik özellikler de iyi bir öğretmen için sahip olunması gerekli öğelerdendir (Ornstein, 1976). Bu bağlamda öğretmenin alan ve meslek bilgisine sahip ve bu bilgisini öğrencilerine aktaran kişi olmanın yanı sıra öğrenciyi toplum içindeki rolüne hazırlama sorumluluğu da vardır (Blase, 1986). Bugünün öğrencilerinin geleceğin doktoru, mühendisi, avukatı, mimarı, öğretmeni vb. olacağı düşünülürse, tek tip bir öğrenci yapısından söz etmek de mümkün değildir. Bu açıdan yaklaşıldığında, öğretmenin, öğrencilerin farklı ilgi, ihtiyaç ve beklentilerine yanıt verebilecek özelliklere sahip olarak yetişmesi gerekmektedir. Sonuç olarak, öğretmenlerin farklı ilgi, yetenek, ihtiyaç ve beklentilere cevap verebilecek ve öğrencileri en üst başarı seviyesinde yetiştirebilecek hazırlığa sahip olarak yetişmesi mesleki gelişimin önemli boyutudur (Darling-Hammond ve Baratz-Snowden, 2005).

Bu özellikler, öğretmenin, insanı, toplumu ve dünyayı ilgilendiren sosyal olaylar karşısında sorunları görebilmesi ve çözümler üretebilmesiyle ilgilidir (Şişman, 1999). Çünkü, öğretmen sadece alan bilgisini doğru pedagojik etkinliklerle öğrenciye transfer eden bir kişi değil, aynı zamanda öğrenci için bir rol modelidir. Bu rol model dürüstlük ve eşitlik, mizah anlayışı, güçlü iletişim becerileri, yaratıcılık, modernlik, karar verme ve problem çözme yeteneği, özsaygı, girişkenlik,

yeni durumlara uyum sağlayabilme ve esneklik, üretkenlik ve yenilikçilik, özgüven, liderlik, bulunduğu topluma ve mesleğine karşı gelişmiş aidiyet duygusu, sağlam temelli bir genel kültür bilgisi gibi bileşenleri içerir (Cruickshank ve diğerleri, 1995).

Medley'e göre (1986) öğretmen eğitiminin temel amaçlarından biri de öğretmen yetkinliğini artırmaktır. Karemera ve diğerlerine göre (2003) geçen son on yılda, *eğitim boyutu* ile ilgili olarak öğretim programlarında umut vadeden değişimler ve düzenlemelerle karşılaşmıştır. Öğretmen yetiştirme programları yoluyla öğretmen adayının bu düzenlemelere ve değişimlere karşı merak, ilgi katılımı da öğretmen eğitiminin diğer önemli bileşenleri olarak algılanmaktadır. Araştırmalar göstermiştir ki; üniversite öğrenimi öğrencilerin kendilerini keşfetmelerine, değer ve tutumlarını, yaşam tercihlerini, kendilerine güvenini, entelektüel yeteneklerini ve öz anlayışlarını geliştirmeye ve desteklemeye yardımcı olmaktadır (Bowen, 1977; Feldman ve Newcomb, 1994; Spady, 1970). Bu bağlamda, geleceğin öğretmenlerinin eğitim fakültelerinde alınan, alan ve meslek bilgisi dersleri ile yukarıda bahsedilen tüm bu yetilerini geliştirmek kolay olmayacaktır. Alan ve meslek bilgisi derslerinin yanında, üniversitelerin ve yerleşke yaşamının, öğretmen adaylarının yetişmesinde sosyal açıdan önemli mesleki kazanım boyutunun olduğu bir gerçektir.

Eğitim sistemine genel olarak bakıldığında, öğrencilerin katıldığı ders dışı etkinliklerin günlük okul işleri ve yüküyle kıyaslandığında ikincil derece öneme sahip olduğu görülmektedir (Murtaugh, 1988). Bununla ilişkin, Erdoğan ve diğerlerinin (2008) işaret ettiği gibi öğretmen adaylarının beklenen öğrenme hedeflerine ulaşmalarında eğitimin verimliliğini artırmak, uygun öğrenme ortamları tasarlamak ve öğrencileri sosyal servis ve olanaklarla tanıştırmak en az üniversite tarafından sunulan eğitim ve öğretim etkinlikleri kadar önemlidir. Üniversiteler sundukları olanaklar konusunda ne kadar sorumluydu, şüphesiz öğretmen adayları da kendi gelişim ve öğrenme kalitesi, miktarı ve kapsamı açısından adadıkları zaman, enerji ve çabadan sorumludurlar (Pace, 1984). Bununla ilgili olarak Tam'ın (2002) da belirttiği üzere, öğrencinin üniversiteden *ne* kazandığı, öğrencinin çabasına ve mevcut üniversite olanaklarından ve entelektüel fırsatlardan *ne kadar* yararlandığına bağlıdır. Bahsedilen olanaklara, öğrenci grup, topluluk ve kulüpleri, festival, konferans ve konserler, sergiler, yabancı diller, güzel sanatlar ve spor bölümlerinin açtığı seçmeli dersler ve bazı akademik programlar (AISEC, Erasmus, Commenius) örnek olarak verilebilir.

Türkiye’de ders dışı etkinliklere katılım oranının düşük olmasının nedenleriyle ilgili yapılmış az sayıda çalışma vardır. Bunlardan biri lisans öğrencilerinin etkinliklere katılımını engelleyen başlıca nedenler olarak, en çok maddi sorunları, öğrencilerin dikkatini çeken etkinliklerin sayısının az olmasını, öğrencilerin etkinliklere katılımını artıracak araç-gereç ve binaların yetersiz oluşunu, aile ve çevresel faktörleri, son olarak da öğrencilerin hangi etkinliklere nasıl katılacakları hakkında yeterli bilgilerinin olmayışını rapor etmiştir (Önder, 2003).

Sosyal ve Kültürel bakımdan ODTÜ

Mesleki ve kişisel gelişim açısından son derece önemli olmasına rağmen, öğretmen eğitiminde ders dışı etkinliklere katılımın önemi üzerine sınırlı sayıda araştırma yapılmış olması araştırmacıları bu çalışmayı yapmaya yöneltmiştir. İleride daha geniş çaplı çalışmalara örnek olabileceği düşüncesiyle bu çalışmanın Orta Doğu Teknik Üniversitesiyle sınırlandırılması düşünülmüştür. Örneklemin ODTÜ’den seçilmiş olmasının bir başka nedeni ise, bu üniversitenin Türkiye’de alan uzmanlığı ve sosyal etkinlikler açısından ilk yerleşke üniversitelerden biri olmasıdır. 1956 yılında kurulmuş olan üniversitede hâlen yaklaşık 4.400 yüksek lisans ve 2.200 doktora öğrencisi ile birlikte yaklaşık 22.000 öğrenci bulunmaktadır. Aynı zamanda her yıl, 68 farklı ülkeden belirli bir akademik dereceye sahip yaklaşık 1.430 öğrenci ODTÜ’de öğretimine devam etmektedir. ODTÜ, Türkiye’nin yüksek rekabet gerektiren üniversitelerinden biridir. Her yıl ülke çapında yapılan üniversite giriş sınavlarına giren en yüksek puanlı 1000 öğrencinin üçte birinden fazlası ODTÜ’yü tercih etmektedir. Kurumda öğrenim görme talebi çok yüksek olduğundan, yaklaşık bir buçuk milyon öğrenciden sadece en üstteki yüzde üçlük dilime girebilenler öğrenim hakkı kazanmaktadır (ODTÜ, 2009). Öğretim dili İngilizce olan ODTÜ lisans ve lisans sonrası öğrencilerine kaliteli bir eğitim öğretim sunmaktadır. Bunlara ek olarak, yurtdışında da burslu öğrencileri, lisans sonrası araştırmacıları ve bilimsel yayınları ile tanınmaktadır (Önkol ve diğerleri, 2005). Ayrıca, yıl boyunca öğrenciler yerleşke içerisinde çeşitli sanat etkinliklerinden, sergilerden, müzik etkinliklerinden ve çok çeşitli sosyal ve akademik faaliyetlerden yararlanabilirler. 75 öğrenci topluluğu, 11 spor kulübü ve 34 spor takımı ile ODTÜ’de yıllık olarak gerçekleştirilen kültürel, sosyal ve sportif etkinlik sayısı yaklaşık 1.000’dir. Örneğin, 2006-2007 akademik yılı ile ilgili veriler incelendiğinde bir yılda toplam etkinlik sayısı 1.098’dir. Etkinliklerin yanı sıra yerleşkede çeşitli spor faaliyetlerini yürütebilmek için kapalı spor salonları, tenis kortları, futbol sahaları, koşu yolları, olimpik standartlarda kapalı yüzme havuzu, açık yüzme

havuzu vb. bulunmaktadır. Yerleşke dışında ise yerleşkeye 30 km uzaklıkta olan ODTÜ'nün Elmadağ tesisleri ve Bursa Uludağ'da, yazın tırmanma/dağcılık sporunun, kışın ise kayak sporunun yapılabileceği tesisler bulunmaktadır (ODTÜ, 2009). Sonuç olarak, öğrencilerine sunduğu sosyal ve akademik olanaklar açısından ülkedeki önde gelen üniversitelerden biri olması nedeniyle çalışmanın örneklemini ODTÜ Eğitim Fakültesinde öğrenim gören öğrencilerden seçilmiştir.

Bu araştırmanın temel amacı, üniversitenin öğrencilere sunduğu çeşitli sosyal ve akademik olanakların neler olduğundan çok, öğretmen adaylarının sunulan bu olanakları ne derece kullandıklarını sorgulamaktır. Bu amaç doğrultusunda şu sorulara yanıt aranacaktır:

- Öğretmen adaylarının uzmanlık alanlarındaki gelişimi açısından sosyal ve akademik etkinliklere katılım konusundaki tutumları nedir?
- ODTÜ Eğitim Fakültesi öğrencilerinin ODTÜ'nün sunduğu sosyal ve akademik etkinliklere katılma düzeyleri nasıldır?
- Öğrencilerin sosyal ve akademik etkinliklere katılımını olumsuz yönde etkileyen etmenler nelerdir?

Yöntem

Araştırma betimsel bir nitelik taşımaktadır. Araştırmanın evrenini, ODTÜ Eğitim Fakültesinde öğrenim görmekte olan tüm lisans öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem ise belirtilen evrenden tesadüfi şekilde seçilen 212 öğretmen adayından oluşmaktadır. Örneklemini oluşturan öğrenciler, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri, Okul Öncesi, İlköğretim Fen Bilgisi ve Matematik, Fizik, Kimya Eğitimi ve İngilizce Öğretmenliği olmak üzere toplam 7 programdan seçilmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerin 152 (%71,7)'si kadın ve 59 (%27,8)'u erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Bu öğrencilerin büyük çoğunluğu (%64,2) Anadolu Öğretmen Lisesi mezunudur.

Veri toplama aracı olan anket, araştırmacılar tarafından geliştirilerek pilot çalışması yapılmış ve gerekli değişiklikler ve düzeltmeler yapılarak ankete son şekli verilmiştir. Anket üç bölümden oluşmaktadır; demografik bilgiler, sosyal ve akademik etkinliklere karşı tutumlar ve katılımı engelleyen/sınırlayan etkenler. Anketin etkenler ve tutumlar kısmında 5'li Likert tipi ölçek kullanılmıştır. Anketin iç tutarlılığı ve güvenilirliği test edilmiş, Cronbach alpha katsayısı tutumlar bölümü

için 0,93 ve etkenler bölümü için 0,79 bulunmuştur. Cronbach alpha değerinin 0,70 değerinden büyük olması anketin güçlü bir iç tutarlılığının ve güvenilirliği olduğunu göstermektedir (Field, 2005).

Betimsel istatistik yöntemleri kullanılarak veri analiz edilmiş; yüzde, sıklık ve ortalama cinsinden sonuçlar yorumlanmıştır. Veri, ODTÜ Eğitim Fakültesi lisans öğrencilerinden toplandığından ve ODTÜ durumuna özel maddeler içerdiğinden, araştırmanın sonuçları bu üniversitedeki eğitim fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin sosyal ve akademik etkinlikler hakkındaki görüş ve katılım dereceleriyle sınırlıdır.

Bulgular

212 Eğitim Fakültesi öğrencisinden toplanan verinin değerlendirilmesi üç ana başlık altında ele alınmıştır: öğretmen adaylarının sosyal ve akademik etkinliklere karşı tutumları, sosyal ve akademik etkinliklere katılma dereceleri ve sosyal ve akademik etkinliklere katılımlarını etkileyen etkenler.

1. Öğretmen Adaylarının Sosyal ve Akademik Etkinliklere Karşı Tutumları

Anket sonuçlarına göre, öğrencilerin %85,7'i ($M=1,86$, $SD=0,35$) sadece Eğitim Fakültesinden aldıkları derslerin yetkin bir öğretmen olabilmeleri için yeterli olmadığını düşünmektedirler. Öğrencilerin %87,3'ü ($M=1,89$, $SD=0,32$) lisans derslerinin yanı sıra akademik etkinliklere, %85,8'i ise ($M=1,87$, $SD=0,34$) sosyal etkinliklere katılmalarının önemli olduğunu vurgulamaktadırlar. Ayrıca öğrencilerin %80,7'i ($M=1,81$, $SD=0,39$) akademik etkinliklere, %85,8'i ($M=1,87$, $SD=0,34$) de sosyal etkinliklere katılabilmeleri için kendilerinde yeterli özgüven olduğunu belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra katılımcıların %88,2'si ($M=1,11$, $SD=0,30$) lisans dönemi boyunca katıldıkları akademik etkinliklerin ve %86,8'i ($M=1,12$, $SD=0,33$) sosyal etkinliklerin kişisel gelişimleri açısından çok önemli olduğunu düşünmektedirler.

Tablo 1

Öğretmen Adaylarının Sosyal ve Akademik Etkinliklere Katılımın Kişisel Gelişime Katkılarıyla İlgili Görüşleri (n=212)

Özellikler	$\bar{X}$	S
Eleştirel düşünme becerisi kazanır.	4,36	0,71
Etik davranma (Dürüstlük, eşitlik vb.) kültürü gelişir.	4,06	1,01
Girişkenlik artar.	4,73	0,47
Hoşgörülü olur.	4,04	0,96
İçinde bulunduğu topluluğa ve mesleğe karşı aidiyet duygusu artar.	4,16	0,88
İletişim becerileri gelişir.	4,69	0,52
Karar verme yeteneği gelişir.	4,35	0,78
Kendine güveni artar.	4,60	0,67
Liderlik özelliği gelişir.	4,26	0,86
Mizah anlayışı gelişir.	3,86	1,00
Özsaygısı artar.	4,28	0,92
Problem çözme yeteneği gelişir.	4,06	0,94
Sağlam bir genel kültür bilgisine sahip olur.	4,16	0,90
Takım ruhu gelişir.	4,49	0,73
Toplum ve dünya sorunlarına karşı duyarlılığı artar.	4,16	0,92
Üretkenliği artar.	4,42	0,79
Yaratıcılığı artar.	4,32	0,86
Yeni ve beklenmedik durumlara uyum sağlayabilme yeteneği gelişir.	4,34	0,84

Tablo 1, öğretmen adaylarının sosyal ve akademik etkinliklere katılımın kişisel gelişime katkılarıyla ilgili görüşlerini özetlemektedir. Buna göre, öğretmen adayları alan yazında da belirtilen yetkinliklerin sosyal ve akademik etkinliklere katılım ile geliştirilebileceğini düşünmektedirler.

2. Öğretmen Adaylarının Sosyal ve Akademik Etkinliklere Katılım Dereceleri

Öncelikle öğretmen adaylarına sosyal ve akademik etkinliklere katılım derecelerini yeterli bulup bulmadıkları sorulmuştur. Katılımcıların %56,1'i sosyal etkinliklere katılımlarının, %72,2'si ise akademik etkinliklere katılımlarının yeterli düzeyde olmadığını düşünmektedir.

Tablo 2

Öğretmen Adaylarının Akademik Etkinliklere Katılım Dereceleri (n=212)

Akademik Etkinlik Sayısı	<i>f</i>	%
Hiç	38	17,9
1 veya 2 etkinlik	64	30,2
3 veya 4 etkinlik	65	30,7
5 veya 6 etkinlik	31	24,6
7 veya 8 etkinlik	8	3,8
9 etkinlik	4	1,9
11 etkinlik	2	0,9

Çalışmada Eğitim Fakültesi öğrencilerine, teknik konferans, panel, çalıştaylar, kongreler, bilim şenlikleri, özel gün ve haftalar (astronomi, sosyoloji, matematik, kariyer vb.), akademik programlar (Erasmus, Comenius, IAESTE, AISEC, AEGEE vb) ve seçmeli dersler (güzel sanatlar, yabancı diller ve spor bölümlerinden) olmak üzere 27 ana akademik etkinlikten hangilerine katıldıkları sorulduğunda Tablo 2’de de özetlendiği gibi öğrencilerin akademik etkinliklere katılımının düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Öğretmen adaylarının en çok katılım gösterdiği etkinlikler Kariyer Günleri (%56,60), ODTÜ Bilim ve Teknoloji Müzesi (%35,37) ve Modern ve Yabancı Diller Bölümlerinin açmış olduğu seçmeli derslerdir (%34,43).

Tablo 3

Öğretmen Adaylarının Sosyal Etkinliklere Katılım Dereceleri (n=212)

Sosyal Etkinlik Sayısı	<i>f</i>	%
Hiç	10	4,7
1 veya 3 etkinlik	39	18,4
4 veya 6 etkinlik	62	29,3
7 veya 9 etkinlik	42	19,8
10 veya 12 etkinlik	33	15,6
13 veya 15 etkinlik	19	8,9
16 veya 18 etkinlik	6	2,8
19 etkinlik	1	0,5

Akademik etkinliklerin yanı sıra öğretmen adaylarına, konferans ve paneller, bahar şenlikleri, film, tiyatro ve müzik şenlikleri, öğrenci partileri, spor turnuvaları, müzik aleti, resim, ebru vb. kursları ve özel gün ve haftalar (robot, role-playing, beste, strateji vb.) olmak üzere 30 ana sosyal etkinlikten hangilerine katıldıkları sorulduğunda Tablo 3'te de gösterildiği gibi öğrencilerin sosyal etkinliklere katılımlarının düşük olduğu belirlenmiştir. Ayrıca öğretmen adaylarının ODTÜ'de çoğunlukla katıldıkları etkinliklerin uluslararası bahar şenliği (%86,32), konserler (%67,92) ve haftalık ODTÜ sinemasının (%60,37) olduğu tespit edilmiştir.

Bunlara ek olarak, 74 öğrenci topluluğu, 13 spor grubu ve 34 spor takımı arasından, öğretmen adaylarının %40,56 (86)'sı bu gruplara aktif üye iken %59,43'ünün (126) hiçbir topluluğa ya da gruba aktif olarak katılmadığı ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin en çok %15,09 (32) katılım gösterdiği topluluklar sosyal sorumluluk gruplarıdır (TGEV, ÇYDD, İLKİYAR vb.). Son olarak öğrencilerin aktif üye olmadan etkinliklerini en çok takip ettikleri gruplar ise Türk Halk Bilimi Topluluğu (%16,50) ve Türk-Japon İletişim Topluluğu'dur (%4,71).

3. Öğretmen Adaylarının Sosyal ve Akademik Etkinliklere Katılımını Olumsuz Yönde Etkileyen Etkenler

Öğrenciler etkinliklere katılımlarını etkileyen sebepler sorulduğunda başlıca etkenin hem akademik etkinlikler (%82,6) hem de sosyal etkinlikler (%87,3) için zaman sıkıntısı olduğunu belirtmişlerdir. Yine ders yükü ve Eğitim Fakültesinin konumu da etkinliklere katılmama bakımından önemli faktörler olarak belirtilmiştir. Öğretmen adaylarının akademik ve sosyal etkinliklere katılımını etkileyen diğer faktörler ise Tablo 4'te özetlenmektedir.

Tablo 4

Akademik ve Sosyal Etkinliklere Katılımı Olumsuz Yönde Etkileyen Etkenler (n=212)

Etkenler	Akademik Etkinlikler		Sosyal Etkinlikler	
	$\bar{x}$	S	$\bar{x}$	S
Zaman sıkıntısı	3,82	1,14	3,96	1,11
Ders yükü	3,67	1,22	3,78	1,19
Eğitim Fakültesinin konumu	2,87	1,42	3,21	1,43
İlgi duyduğum alanda yeterli etkinliğin olmaması	2,78	1,35	2,55	1,21
Etkinliklere nasıl katılınabileceği hakkında yeterli bilginin olmaması	2,27	1,27	2,33	1,18
Maddi imkânsızlıklar	1,99	1,13	2,07	1,11
Sağlık sorunları	1,26	0,66	1,27	0,62
Ailenin etkisi	1,24	0,67	1,32	0,79

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışma, akademik ve sosyal etkinlikler açısından zengin bir yüksek öğretim kurumu olan ODTÜ’de, Eğitim Fakültesi öğrencileri ile yapılmıştır. Anket sonuçlarına bağlı olarak, Ornstein (1976) ile Cruickshank ve arkadaşlarının (1995) da belirttiği gibi, öğretmen adayları yalnızca lisans döneminde alınan derslerin yetkin bir öğretmen olabilmeleri için yeterli olmadığını düşünmekte. Ayrıca, eğitim fakültesi öğrencileri, sadece yetkin öğretmen özellikleri için değil aynı zamanda kişisel gelişimleri açısından da sosyal ve akademik etkinliklere katılmaları gerektiği kanısındadırlar. Yetkin öğretmen özellikleri ve kişisel gelişimleri için etkinliklere katılımın önemli olduğunu düşünmelerine rağmen öğrencilerin etkinliklere katılımı oldukça düşük düzeydedir. Bununla birlikte, öğrenciler etkinliklere katılım konusunda yüksek güven duygusu taşıyor olmalarına rağmen aktif olarak katıldıkları öğrenci veya spor toplulukları oranının çok düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin en çok katıldıkları gruplar arasında ön sırayı sosyal sorumluluk çalışmaları yapan gruplar almaktadır. Sosyal sorumluluk çalışmalarının, öğretmen eğitimin önemli parçalarından olan kültürler arası ve iletişime dayalı öğretme yetkinliklerinin geliştirilmesinde, öğretmen adaylarına önemli fırsatlar sunduğu bilinmektedir (Zeichner ve arkadaşları, 1998). Öğrencilerin etkinliklere bu denli az katılımının sebeplerini öğretmen adayları, zaman sıkıntısı, ders yükü ve fakültenin yerleşkedeki konumundan kaynaklı olduğunu göstermişlerdir. ODTÜ’nün, öğretim programları oldukça yoğun olan üniversitelerden biri olduğu da bilinmektedir. Öğrenciler, öğrenim hayatları boyunca yoğun ders yükü ve stres düzeyine maruz kalmaktadırlar. Bulgulardan yola çıkarak öğrencilerin yoğun ders yükü ile başa çıkabilmelerinde, zamanlarını daha dikkatli kullanmalarında, stres düzeylerini düşürmede onlara destek olmak ve kariyer belirlemede yardımcı olmak amacıyla ODTÜ Rehberlik ve Psikolojik Destek Ünitesi ve Kariyer Planlama Merkezi tarafından düzenlenen çalışma ve konferansların sayısı ve etkililiğinin artırılması sonucuna ulaşılabilir. Bu sayede, öğrencilerin daha planlı ve disiplinli çalışmaları ve ders dışı etkinliklere zaman ayırabilmelerine yönelik etkili bir rehberlik yardımı gerçekleştirilebilir. Katılımı önemli ölçüde olumsuz etkileyen etkenlerden bir diğeri olan Eğitim Fakültesinin yerleşke içerisindeki konumu ve merkeze olan uzaklığıdır. Etkinlikleri düzenleyenler tarafından dikkate alınması gereken bir konu olarak ortaya çıkan mekânsal uzaklık ile etkinlik yer ve saatleri, öğrencilerin etkin katılım sağlayabilmeleri açısından göz önünde bulundurulmalıdır.

Sonuç olarak, bu çalışma ile elde edilen bulguların Orta Doğu Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencilerine özgü olduğu unutulmamalıdır.

Genellenebilirliğini sağlamak ve Türkiye'deki durumu daha iyi gözlemleyebilmek amacıyla bu tür çalışmalar, diğer üniversitelerdeki eğitim fakültelerinde de uygulanmalı ve üniversite ile fakülte yönetimleri tarafından sorunlara yönelik eğitim ve öğretimi sosyal yönde destekleyici adımlar atılmalıdır. Konu ile ilgili genel bir değerlendirme yapıldığında, öğretmen yetiştirirken, güçlü alan bilgisi ve meslek bilgisinin yanı sıra öğretmen adaylarının farklı özelliklerinin de geliştirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, sosyal ve akademik etkinliklerin öğrencilerin yaşamlarında ve mesleki gelişimlerinde önemli etkileri olduğu görülmektedir (Darling-Hammond ve Baratz-Snowden, 2005). Öğretmen yetiştirme açısından alan, meslek ve genel kültür derslerinin yanında katılan etkinlikler son derece önemlidir. *Dürüstlük ve eşitlik, mizah anlayışı, güçlü iletişim becerileri, yaratıcılık, çağdaşlık, karar verme ve problem çözme yeteneği, özsaygı, girişkenlik, yeni durumlara uyum sağlayabilme ve esneklik, üretkenlik ve yenilikçilik, özgüven, liderlik, bulunduğu topluma ve mesleğine karşı gelişmiş aidiyet duygusu, sağlam temelli bir genel kültür bilgisi* gibi nitelikli öğretmen özelliklerinin de bu yolla geliştirilebildiği düşünüldüğünde (Cruickshank ve arkadaşları, 1995), üniversitelerde öğretmen adayları üzerinde yapılacak araştırmalara ek olarak hâlen mesleğini sürdürmekte olan öğretmenlerle de benzer ölçeklerle çalışmalar yapılmalıdır. Yapılacak araştırmalardan, üniversitelerde alınan öğretmenlik eğitiminin ve kazandırdıklarının meslek yaşamlarında ne ölçüde kullanıldığı ve üniversite yıllarında geliştirilen beceri, alışkanlık ve kazanılan deneyimlerin öğretmenlik hayatlarında ne kadar yararlı olabildiği hakkında elde edilecek bilgiler, öğretmen yetiştirme alanında eğitim programcılarına, eğitim programlarının yapısı, amaçları, içerikleri ve yöntemleri hakkında ışık tutarak gelişen dünyada öğretmen ihtiyaç ve yeteneklerini karşılayacak modeller geliştirilmesine destek olacaktır.

Öğretmen eğitiminin yalnızca yukarıda belirtilen üç ana alanda toplanmadığı unutulmamalıdır. Ayrıca eğitim fakültelerinin lisans programları geliştirilirken, öğrenciyi toplum içindeki rolüne hazırlama sorumlulukları olan öğretmenleri (Blase, 1986) yetiştirmek amacıyla öğretmen eğitimi programlarında ders dışı etkinlikler için de yer ayrılmalı ve öğretmen adaylarına kendilerini ve rol modeli öğretmen özelliklerini geliştirmelerinde destek olunmalıdır. Dolayısıyla, öğretmen adayları, eğitim-öğretim programları, bölümler, öğretim elemanları ve öğrenci birlikleri tarafından programlarda belirlenmiş derslerin yanı sıra etkinliklere katılım açısından da desteklenmeli ve yönlendirilmelidir. Üniversitelerde öğretmen adaylarının kişisel gelişimini ve geliştirilecek yetkin öğretmen özelliklerini destekleyen, daha az engelleyici ve daha çok motive edici ortamlar hazırlanmalıdır.

Kaynaklar

- Ausubel, P. D., Robinson, F. G. (1969). *School learning*. New York: Holt, Rinehart ve Winston Inc.
- Blase, J. (1986). Socialization as humanization: One side of becoming a teacher. *Sociology of Education*, 59(2), 100-113.
- Bowen, H.R. (1977). *Investment in learning: The individual and social value of American higher education*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Cruickshank, D.R., Bainer, D.L., ve Metcalf, K.K. (1995). *Act of teaching*. USA: McGraw-Hill, Inc.
- Darling-Hammond, L. ve Baratz-Snowden, J. (2005). *A Good teacher in every classroom: Preparing the highly qualified teachers our children deserve*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Erdoğan, M., Uşak, M. ve Aydın, H. (2008). Investigating prospective teachers' satisfaction with social services and facilities in Turkish universities. *Journal of Baltic Science Education*, 7(1), 17-26.
- Feldman, K.A. ve Newcomb, T.M. (1994). *The impact of college on students*. New Brunswick & London: Transaction Publishers.
- Field, A. (2005). *Discovering statistics using SPSS*. Newbury Park. CA: Sage.
- Güçlü, N. ve Güçlü, M. Sempozyum'96 *Modern öğretmen yetiştirmede gelişme ve ilerlemeler*. Öğretmen eğitiminde nitelik sorunu. (30 Eylül-4 Ekim, 1996), H.Ü. Eğitim Fakültesi, Ankara: Mesleki ve Teknik Açıköğretim Okulu Matbaası. 48-60.
- Güvenç, B. (1992). Eğitim sorunlarımız ve eğitimci. *Eğitim ve Bilim*, 84(16), 3-8.
- Karemera, D., Reuben, L. J. ve Sillah, M.R. (2003). The effect of academic environment and background characteristics on student satisfaction and performance: the case of south Carolina State University's school of business. *College Student Journal*, 37(2), 298-309.
- ODTÜ. (2008). Yerleşkede yaşam, öğrenci toplulukları. İnternet'ten, 20, 2009'da elde edilmiştir: <http://www.odtu.edu.tr/clife/studgroups.php>.
- ODTÜ. (2008). ODTÜ Uluslararası bahar şenliği. İnternet'ten, 20, 2009'da elde edilmiştir: <http://www.metu.edu.tr/home/wwwkim/senlik.html>.
- ODTÜ. (2008). ODTÜ'nün misyonu. İnternet'ten, 20, 2009'da elde edilmiştir: <http://www.odtu.edu.tr/about/misguide.php>.

- Murtaugh, M. (1988). Achievement outside the classroom: The role of nonacademic activities in the lives of high school students. *Anthropology & Education Quarterly*, 19(4), 382-395.
- Medley, D. (1986). Teacher effectiveness. In H. Mitzel (Ed.), *The Encyclopedia of Educational Research* (pp. 1894-1903). New York: MacMillan.
- Ornstein, A. C. (1976). Can we define a good teacher? *Peabody Journal of Education*, 53(3), 201-207.
- Önder, S. (2003). A research on determination of recreational tendency and demands of students of Selcuk University. *Ziraat Fakültesi Dergisi*, 17(32), 31-38.
- Önkol, P., Tan, G., Erdoğan, M. ve Mısırlı, A. (2005) Total quality management: A need or a must? Nikos, P. T. (ed.) *Quality in education in the Balkans: Education and Pedagogy in Balkan Countries*. Volume 5. Athens: Publishing House Kyriakidis Brothers s.a, 413-435
- Pace, C. R. (1984). *Measuring the quality of college student experiences*. Los Angeles: University of California. The Center for the Study of Evaluation.
- Spady, W. G. (1970). Effects of peer status and extracurricular activities on goals and achievement. *The American Journal of Sociology*, 75(4), 680-702.
- Stronge, J. H. (2002). *Qualities of effective teachers*. USA: Association for Supervision & Curriculum Development
- Şişman, M. (1999). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. Ankara: Pegem A Yayıncılık
- Tam, M. (2002). University impact on student growth: a quality measure? *Journal of Higher Education Policy and Management*, 24(2), 211-218.
- Zeichner, K. M., Grant, C., Gay, Geneva, Gillette, M., Valli, L. ve Villegas, A. M. (1998). A research informed vision of good practice in multicultural teacher education: Design principles. *Theory into Practice*, 37 (2), 163-171.

TOWARD THEIR PROFESSIONAL DEVELOPMENT: DO THE PROSPECTIVE TEACHERS BENEFIT FROM ACADEMIC AND SOCIAL FACILITIES? A METU CASE*

Tuba GÖKMENOĞLU**   Ercan KİRAZ***

Nowadays, rapid development in science and technology, changes in social relations, and globalization of the world force educators to redefine the role of teachers. “*Who are Effective Teachers?*” is the question for every educator, and there is no magic stick that helps to distinguish the best teachers from the worst. Nonetheless, as Ornstein (1976) states that, there are common attributing characterize effective teachers and their intellectual abilities, essential competencies, and teaching skills, which can be framed. In this frame, Ausubel and Robinson (1969), proposes good teachers’ characteristics as having a high cognitive capacity and strong content knowledge, a necessary teaching skills and intended personality characteristics, and being academically prepared (Güçlü, 1996). However, it should be noted that academic achievement is not the sole determinant in someone’s ability in teaching. Even though academic dimension about characteristics of good teachers are discussed frequently, variety of social and psychological attributes, such as maturity, development of social and personal values, and moral commitment should be also considered as inseparable elements of a good teacher (Ornstein, 1976).

In fact, teachers have the responsibility of preparing their students for their social role besides many other responsibilities. Therefore, it is highly essential for teachers to be prepared and meet the needs of the students with different interests, abilities, and expectations, and the role of the teachers, who are charged with enabling learners to reach the highest standards of accomplishment (Darling-Hammond & Baratz-Snowden, 2005). Since teacher is the person who not only transfers the content knowledge through the right pedagogical activities but also is a

---

* Bu çalışmanın İngilizce versiyonu 10. *International Conference on Further Education in the Balkan Countries Kongresinde* 23 Ekim 2008 tarihinde sunulmuştur. Bu makale “Toward Their Professional Development: Do the Prospective Teachers Benefit from Academic and Social Facilities? A METU Case” başlıklı bildirinin genişletilmiş halidir.

^ddress for correspondence: ** Araş. Gör., ODTÜ Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, 06531, Ankara, ftuba@metu.edu.tr

*** Doç. Dr., ODTÜ Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, 06531, Ankara, ekiraz@metu.edu.tr

role-model composed of honesty and equity, warmth and sense of humor, strong communication skills, enthusiasm, decision making and problem solving skills, self-respect, adaptable, encouraging and supportive, high expectations for success, creativity and modernism, self-confidence, leadership skills, and professional identity (Cruickshank et. al, 1995).

According to Medley (1986), increasing the teacher effectiveness is a major goal of education. However, how is it possible to develop all or some of these elements above with existing content knowledge and pedagogy courses provided by Education Faculties? At this point, social dimension or impact of campus life in educating teachers should be taken into consideration as an important element of teacher professionalism. As Erdoğan et al (2008) state that to foster the productivity of education and to make prospective teachers achieve expected learning outcomes, designing proper learning environment and introducing social services and facilities are as much important as educational and instructional activities supplied by the university.

METU is an exemplary case of social and academic professional development in Turkey. It is one of Turkey's most competitive universities, with its 75 student societies, 11 sports groups and 34 teams throughout 2006-2007 academic year. The student societies successfully organized various cultural, sports and arts events which amount to the number of 1098.

Examining the related literature, despite this importance, there is limited number of studies related with the importance of extracurricular activities exists on teacher education. This need emerged from the literature directed researchers to carry out this study. The main purpose of this study is to explore the degree of prospective teachers' participation in activities served by METU. 212 Faculty of education students participated in the study and data was analyzed by descriptive statistical methods. Based on the findings related with students' participating facilities, discussion was presented under three headings, which are beliefs, the degree level of participation and obstacles.

In relation to beliefs; as also suggested by Ornstein (1976) and Cruickshank et. al (1995), most of the students thought that the courses alone are not sufficient to be a well-equipped teacher. In addition, they implied that participating in extracurricular activities is not only essential to develop their personal development but also it is important to develop effective teacher characteristics mentioned before.

Regarding the degree level of participation; although, more than half of the prospective teachers state that their participation was not enough for their personal and professional development, the results showed that their participation was not as high as it should be. As previous research at METU (2008) showed, the most popular social activity among students was traditional *International Spring Festival*. Although most of the people face with difficulty in entering the campus for festival, remarkable amount of education faculty students do not attend the spring festival. In addition, the most popular academic activity was the *Career Days* among the students. However, only the half of the students involved in career days, despite the fact that career days are essential for getting help in deciding about their future.

Furthermore, although they thought that they have self-esteem enough to involve in activities, more than half of the students were not a member of a student club or society. Among these students, the most popular student societies were *Community Service, Children Mind, Turkish Folklore, Young Entrepreneurs* and *Education* clubs. It is known that community field experiences can provide opportunities to prospective teachers to develop greater intercultural and communicative teaching competence which are essential parts of teacher education (Zeichner et al., 1998). Despite the importance, the degree of participation to community service clubs was too low. In addition, only *Turkish Folklore* club had high popularity among other 86 student clubs and societies of which activities were followed by students.

In relation with obstacles; Although there are limited number of research about the obstacles decreasing the ratio of prospective teachers' participation to extracurricular activities in Turkey, Önder (2003) documented that the obstacles preventing students' engagement to activities were mostly financial matters, the limited number of activities, the lack of equipment and building, and family and society concerns. However, the situation is different at METU; the students proposed that the most serious obstacles preventing their participation in activities are *time limitation, work load* and *the location of the faculty building*. METU is known as one of the most challenging universities in Turkey, and students are exposed to severe stress level because of the work load and time limitations. Therefore, the number of guidance and counseling services and conferences related to academic career, time management, coping with stress served by METU career planning and health and psychological counseling centers should be improved to help the students coping with heavy work load, having difficulty with time management and so on. Another factor affecting involvement of the students is the

location of the faculty building which is far from the center of the campus and so conference holes, sport center and fields, culture and convention center. Regarding this, while the schedules of the activities are organized, their place and the other distant faculties should be considered seriously by coordinators.

All in all, engaging extracurricular activities often has greater impact on students' lives and also they are important for prospective teachers to develop effective teacher characteristics. The students should be guided to attend the activities by departments, instructors and the student union. Furthermore, curriculum planners should emphasize the importance of extracurricular activities on teacher education while developing the faculty of education programs. There should be a supportive environment so that students have fewer obstacles and more encouragement for their professional development which will contribute students gaining necessary skills and characteristics for their teaching profession.

Boş Sayfa